

Nagy-Milic Natúrpark
– A megőrzött értékek világa –

SZERKESZTETTE:

Dr. Nyári László

SZERZŐK:

Dr. Nyári László, Mester András, Ogár Zoltán, Szombathy Viktor

FOTÓKAT KÉSZÍTETTÉK:

Marcel Miño, Dr. Nyári László,
Simon Zoltán, Zsargó Béla,
Vida Márta, Kontraszt Design Kft.

ARCHÍV FOTÓK:

Horváth család, Mester család, Schudich család

MŰSZAKI SZERKESZTÉS:

Kontraszt Design Kft.

KIADJA:

Füzér Község Önkormányzata
H-3996 Füzér, Rákóczi u. 2., Tel.: 47-540-074
www.fuzer.hu

FELELŐS KIADÓ:

Horváth Jenő
polgármester

PÉLDÁNYSZÁM:

5.000 db

NAGY-MILIC NATÚRPARK

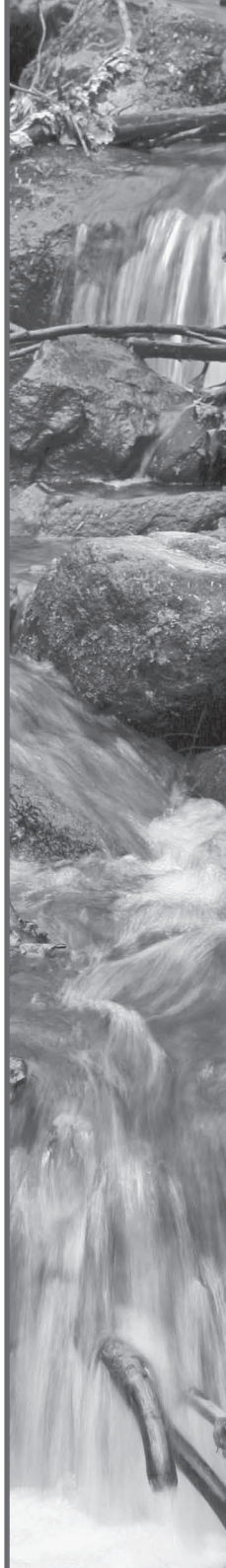
– A megőrzött értékek világa –

www.nagy-milic.hu

www.infomilic.eu

Tartalomjegyzék:

Beköszöntő	5
– a natúrpark eszmeisége és a hegyközi, határmenti adottságok összhangja – Horváth Jenő Füzér község polgármestere	
Beköszöntő	7
Ing. Jozef Bela Nagyszalánc (Slanec) község polgármestere	
Nagy-Milic Natúrppark	9
– A megőrzött értékek világa –	
Kiemelt természetmegőrzési területek a Nagy-Milic Natúrparkban ..	17
Tanösvények és Tájégzdálkodás a Nagy-Milic Natúrparkban	27
Vadgazdálkodás és vadászat egykoron és napjainkban a Nagy-Milic tömbjében	34
A natúrpark, mint az örökség- és jellegvédelem, valamint az innováció kibontakozásának térségi és szervezeti kerete	39
Vártörténet – műemlékvédelem – helyreállítás és örökségi turizmus a Nagy-Milic Natúrparkban	44
Füzér várának története	44
A szalánci vár története és jelenlegi státusza	46
Műemlékvédelem és örökségi turizmus: a füzéri példa	49
Szombathy Viktor: Szalánc (Slanec)	53

Régmúlt világ

Beköszöntő

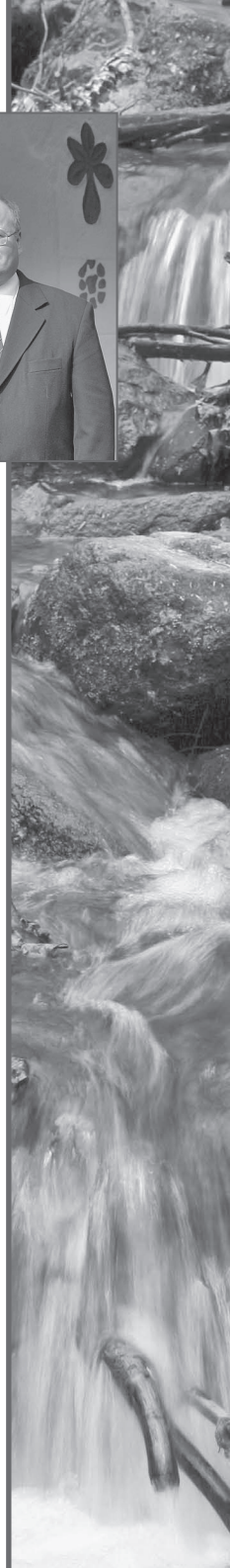
– a naturpark eszmeisége és a hegyközi, határ menti adottságok összhangja –

A hegyközi medence aprófalvas vidékére elérkező 90-es évek rendszerváltása a vidéki Magyarországra jellemző helyzetképet találta. A helyzetet Füzér, de Pusztafalu, Füzérkajata, Vilyvitány, Felsőregmec, valamint Vágáshuta, Kishuta és Nagyhuta esetében nehezebbé tette a zsákutcás faluként leírt elhelyezkedés, mely a határmenti fekvésből és a medencejellegből egyaránt adódik.

A megszűnő körzetesített tanácsi és termelőszövetkezeti rendszer szétesése, valamint a Hegyköz potenciális termékeinek (perlit, kaolin, faanyag, porcelán, gyümölcsfélék) jövőjét, termékpályáját meghatározó innovatív termékfejlesztés elmaradása, a Hollóházi Porcelángyár – mint a Hegyköz legnagyobb munkaadója – termékfejlesztések ellenére történő piacvesztése; valamint a hagyományos szántóföldi gazdálkodás és legeltető állattartás is visszaesése adja a térség jelenlegi foglalkoztatási gondjainak hátterét. Igaz ugyan, hogy némi átstrukturálódásról beszélhetünk a kisvállalkozások, idegenforgalmi fejlesztések, a mező- és erdőgazdasági termelés, termékfeldolgozás, falusi vendéglátás esetében, de a helyi társadalmakat meghatározó folyamatok továbbra is a munkanélküliség, az elöregedés és az elvándorlás jellemző.

A helyi önkormányzatok az infrastrukturális és intézményi fejlesztés területén komoly előrelépést tudhatnak maguk mögött (víz, gáz, csatorna, belvízrendezés, iskola – művelődési ház – szociális intézményfejlesztések), szinte folyamatosak a közmunka programok, és több közös partnerségen alapuló együttműködést alakítottak ki a Hegyközben a jövőre nézve (ivóvízminőség javítása, kézműves program, hegyközi kerékpárút kiépítése stb.), viszont hiányzott egy olyan fajta jövőkép megfogalmazása, amely:

- Igazodik a vidék környezeti, tájgazdálkodási adottságaihoz;
- Megfelel a fenntarthatóság eszmerendszerének és elvárásainak;
- Vonzóvá teszi a tájat a látogatók és helyben élők számára egyaránt;
- A természetföldrajzi alapokon meglevő, tradicionális kapcsolatokat tesz ismételten élővé;
- Megteremti a természeti adottságoknak megfelelő, a helyi eszme rendszerbe illeszkedő „fenntartható táj” fejlesztési irányelveit;
- Célja a vidéki foglalkoztatás és jövedelemszerző képesség növelése, munkahelyek létesítése, az életminőség javítása és az elvándorlás mérséklése;
- És mindezt széleskörű helyi társadalmi párbeszéddel és összefogással kívánja elérni.

Mivel kötődésem alapján törzsgyökerez füzérinek mondhatom magamat, és eddigi szakmai pályafutásomat az önkormányzati munka mellett az erdőgazdálkodásban és a vállalkozóként töltöttem el, így szabadjon számomra megfogalmazni az alábbi rövid- és hosszú távú célokat:

– a helyben élők számára a legfontosabb ez a csodálatos természeti környezet és a helyi közösségek, melynek megőrzését lokálpatrióta szemlélettel szívükön viselik.

– Nem ipartelepítésben, high-tech parkban fogalmazzák meg jövőképüket, hanem a fenntartható táj és tájhasználat megvalósításában, amelynek része:

- a természetközeli erdőgazdálkodás, és a hozzá kapcsolódó vadgazdálkodás;
- a táji alapú mezőgazdálkodás;
- a helyi feldolgozóipar, helyi termékek és kézművesség fejlesztése,
- a falusi vendéglátás, rekreáció (pihenés),
- a tárgyi és szellemi kulturális örökség védelme, hagyományörzés, műemlékvédelem, falumegújítás,
- valamint a természetvédelmi célokkal harmóniát kereső ökoturizmus hátterének megteremtése és támogatása egyaránt.

A natúrpark – személyes értelmezésemben – egy átfogó területfejlesztési egységet jelent, melyben egyrészt a hely adottságainak, szellemének, kistársadalmainak jövőképe fogalmazódik meg.

A Szalánci-hegység déli és nyugati felét meghatározó Nagy-Milic hegy-csoportban szlovák partnereinkkel közösen egyeztetve kívánjuk a natúrpark gondolat szellemisége szerint fejleszteni, hisz közös tájban élünk. Ezért az itt felmerülő problémákat együttműködésünk révén könnyebben meg tudjuk oldani, illetőleg a lehetőségeket tekintve határon átnyúló kisregionális szint keretében együttesen kedvezőbb eredményeket érhetünk el.

Úgy hiszem, hogy közös kezdeményezésünk első eredményei, sikerei a Hegyköz, illetőleg a Vitányi-rögöktől északra elterülő valamint a Hernád menti szlovák oldal többi kistelepülését tekintve is ösztönző erővel hatnak a natúrpark gondolat és eszmeiség elfogadást illetően. Mindez megfelel az Európai Unió regionális politikájának, mely a korábban megszakított határmenti, kisregionális kapcsolatok újratertését, annak támogatását fogalmazta meg.

A Nagy-Milic déli oldalán levő öt község: Füzér, Füzérkomlós, Hollóháza, Kéked, Pusztafalu közigazgatási területén működő natúrpark egyfajta integrációt kíván megvalósítani, a megfogalmazott célok szellemében. A térség eddigi összefogásban megmutatkozó társadalmi tőkéje lehetővé teszi, hogy méltán remélhessük e helyi kezdeményezés későbbi sikerét és kiteljesedését.

Horváth Jenő
Füzér község polgármestere

Beköszöntő

Ez a kiadvány a Magyarország-Szlovákia 2007-2013 Határon Átnyúló Együttműködési Program keretén belül kerül kiadásra, mint a „Hívogató Erdő – Védett Területek Felfedezése Két Vár Közötti Tanösvényeken” című projekt része. Mivel a határmenti térség természeti látványosságokban nagyon gazdag, a projekt vezérgondolata a két határmenti település: Slanec (SK) és Füzér (HU) között, a természet védelmére irányuló erőfeszítésére összpontosít, valamint a nagyközönség környezettudatosabb gondolkodásmódjának fejlesztésére a természetvédelem terén. Tekintettel a védett területek földrajzi közelségére, azok védelme is magas fokú ágazati együttműködést és koordinációt igénylő kérdéskör. A határon átnyúló tanösvények rendszere öt tematikus részből áll össze: a Határmenti tanösvény, az Izra-tavi tanösvény, a Nagy-milici tanösvény, a Bodó-rét és a maróka tanösvény és az Őr-hegyi tanösvény. A legnagyobb szintkülönbség a Nagy-milici tanösvényen tapasztalható, elérve az 566 méteres magasságot, illetve a leghosszabb tanösvényi szakasz az Izra-tavi tanösvényen található a maga 21066 méterével. A tanösvények közösen egyeztetett turistajelzéssel lettek ellátva, amely téglalap alakú, fehér háttéren futó két függőleges lila-sárga sávból tevődik össze. A tanösvények rendszere a két vár közötti területen helyezkedik el, amelyek a maguk méltóságán kívül a településeken szintén a határon átnyúló együttműködés keretében kialakított információs központokat és múzeumokat is szimbolizálják. Az idelátogatók itt megtalálhatják a várak történetéről és a környékről, továbbá a Slanec és Füzér településeken élő lakosság hagyományiról és életéről szóló információkat. A barangolásaik során megpihenhetnek a tanösvények mentén kihelyezett pihenőhelyeken is. A táblákon kihelyezett információs anyagoknak köszönhetően minden egyes állomáson megismerkedhetnek a környék állat- és növényvilágával és a térképek segítségével tájékozódhatnak saját helyzetükről és az irányokról. Elüldögélhetnek a gyönyörű természeti kulisszába kihelyezett padokon, az asztalokkal és tűzhellyel ellátott pihenőhelyeken, valamint rosszidő esetén behúzódhatnak a gyönyörűen kialakított faszervezetű esőbeállókba. A pihenőhelyek minden objektuma minőségi tölgyfából készült.

Tájaink természeti gazdagsága szerves részét képezi a Natura 2000 védett területek rendszerének, amelynek az egyes tagországok európai értékű védett területeinek rendszerébe illeszkedve a fő célja az adott állam és ebből kifolyólag az EU természeti gazdagságának megóvása. A védett területek ezen rendszere arra hivatott, hogy megóvja a legértékesebb és leginkább veszélyeztetett, a természetben még szabadon fellelhető növényi és állati fajokat, valamint azok élőhelyeit az Európai Unió tagállamainak területén, illetve ezen fajok és élőhelyek védelmén keresztül biztosítsa az Európai Unión belüli teljes biológiai diverzitást. Ebben a szellemben kerültek kivételre a projektben felvázolt tanösvények, amelyek a Milic, a

Milici-szikla, a Maróka, a Kis-Izra, a Nádas-tó és a két Vár-hegy kiemelt helyszínén át vezetnek. Olyan országos jelentőségű területeket is magába foglalva, mint az Izra-tó, a Bodnár-forrás, illetve érintve az erdészházakat is.

Kassa-vidéke járás területe bizonyított idegenforgalmi turisztikai potenciállal bír. A Kelet-Szlovákiában elterülő Szalánci-hegység vulkanikus eredetű. Vonulata észak-déli irányú, és Prešov-tól a szlovák-magyar határig terjed, egyben keleti irányból a Kassai-katlant zárja le. Geológiai szempontból a Szalánci-hegység az úgynevezett kelet-szlovákiai újkori neovulkanitok közé tartozik (23,8–5,3 m. év). A terület nagyon változatos úgy természeti, mint kulturális és történelmi szempontból, mintegy az idegenforgalom alapjait képezve, látványosságok tömkelegét nyújtja. Idegenforgalmi szempontból a járás területén meglévő étkezési- és szálláslehetőségek, kapacitásukat, szolgáltatásaikat, illetve elhelyezkedésüket tekintve nem teremtenek megfelelő hátteret az aktív turizmus intenzívebb fejlődéséhez. A falusi turizmus irányában történő intenzívebb diverzifikáció terén a legnagyobb potenciált a mára már lakatlan családi házak alkotják, amelyek jelentősrészt magánszemélyek tulajdonát képezik. Kihasználásuk elsősorban a szálláshelyek fejlesztése terén kínálkozik, illetve kisebb panziók kialakításának formájában. Az idegenforgalom terén kínálkozó vállalkozásfejlesztés térségünk ideális kitérési pontja lehet, aminek köszönhetően elkerülhető a nagyipar telepítése, amely hosszú távon károsítaná a környezetet. A térség látogatottságának növelésével fejlődhetnek a települések, újabb vállalkozások alakulhatnak, hogy a termékskála folyamatos bővítésének köszönhetően, turisztikailag érdekes desztináció jöhhessen létre, ahová a látogatók szívesen térnek vissza.

A tanösvényeken kialakított pihenőhelyek átadásával az önkormányzat munkája nem ért véget. Továbbra is biztosítani kell azok fenntartását és karbantartását és folyamatos, magas színvonalú szolgáltatásokat szükséges biztosítani az ide látogatók számára. A tanösvények beillesztése a szlovákiai országos tanösvény-hálózatba, illetve azok turisták irányába történő bemutatása a helyi információs központban, illetve ezen keresztül más információs központokban történő népszerűsítése, csakis magasabb, régió felüli szinten képzelhető el. Ilyen módon is hozzá kívánunk járulni a helyi nevezetességek turisták, kerékpárosok, és ide látogatók minden korosztálya irányába történő népszerűsítéséhez, akik számára elkészítjük a tanösvények, a kerékpárútvonalak és a környék nevezetességeinek turista itineréit, hogy túraigényesség szerint állíthassák össze útvonalikat. A tanösvény hozzájárul az egészséges életmód kialakításához, továbbá a környezetünk, illetve annak természeti szépségeinek, élőlényeinek megismeréséhez, valamint a partner-települések lakosainak meglátogatásához és a kölcsönös kapcsolatok fenntartásához is. A turisták az országhatárokon való találkozása hozzájárul a jószomszédi kapcsolatok és közös érdekek megerősítéséhez, tekintet nélkül a nemzetiségre, állampolgárságra, vagy politikai hovatartozásra. Egyszerűen ezen tevékenységek egyesítik a jóakarátú embereket a természet békés légkörében és nem utolsó sorban az emberi lélekre is jótékonyan hatnak.